

Tomaszewski, Jerzy

„Słowa pra Branisława Taraszkiewicza.
Histaryczny žyccjapis”, A[leksandra]
Bergman, Minsk 1996 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 87/4, 921

1996

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

jednakże nie znalazły one w jego memuarach odbicia. Nie oznacza to, że są one pozbawione wartości poznawczych. Autorowi przyszło działać we wszystkich trzech zaborach, a także we Francji, co pozwoliło mu na ukazanie panujących tam nastrojów. Poza tym wielokrotnie przekraczał granice, stykał się nie tylko z powstańcami, ale także z przedstawicielami władz zaborczych, prowadził agitację wśród Kaszubów i Ślązaków. A zatem pomimo wskazanych niedostatków wspomnienia Szczanieckiego zasługują na poznanie, bowiem poza fragmentami bardziej nasyconymi realiami z czasów młodości, mają jeszcze tę zaletę, że wprowadzają czytelnika w klimat epoki. Uzupełniają pamiętniki innych Wielkopolan, jak Teodor Żychliński, Edmund Callier, Paweł Wyskota-Zakrzewski, Aleksander Guttry, Julian Łukaszewski.

Należy wspomnieć o estetyce książki. To, że jest godna wyróżnienia, zawdzięcza Wydawnictwu Poznańskiemu TPN. Interesujący jest również dobór ilustracji, w czym ma swój udział Magdalena Warkoczewska. Należy oczekiwać dalszych tego typu edycji, bo dobrze świadczą o poczynaniach TPN w Poznaniu i jego Wydawnictwie.

R.E.

A[leksandra] B e r g m a n, *Słowa pra Branisława Taraszkiewicza. Historyczny zycjapis. „Mastackaja litaratura”, Minsk 1996, s. 190, 2 nlb.*

Polscy historycy zainteresowani problemami mniejszości narodowych powinni zwrócić uwagę na tę książkę, jakkolwiek znaną od niemal dwudziestu lat z wydania oryginalnego. Ukazało się ono nakładem Książki i Wiedzy w 1977 r. (pod tytułem „Rzecz o Bronisławie Taraszkiewiczu”). Autorka musiała wówczas zwalczyć rozmaite trudności, poczynając od przeszkód w uzyskaniu niektórych źródeł, kończąc na ingerencjach cenzury, zwłaszcza dotkliwych w końcowych partiach, w których mowa o życiu Taraszkiewicza w ZSRR i jego śmierci. Wpływ tej biografii na życie społeczne okazał się natomiast większy, niż wielu innych rozpraw historycznych. Przyczyniła się bowiem w ZSRR do rehabilitacji — jakkolwiek znacznie spóźnionej — pamięci Taraszkiewicza oraz innych działaczy białoruskich, zamordowanych w następstwie fali represji stalinowskich. Książka miała także sporo przychylnych recenzji oraz ułatwiła dalsze badania nad najnowszą historią Białorusi. Z upływem czasu Autorka zdołała odnaleźć nowe źródła i dzięki temu mogła opublikować parę artykułów prostujących błędne informacje zawarte w książce. Dopiero teraz ukazało się białoruskie wydanie, które różni się pod niektórymi istotnymi względami od wydania polskiego. Autorka mogła dodać fragmenty w swoim czasie usunięte lub zmienione przez cenzurę, wprowadziła nowe informacje na podstawie dawniej nieznanych źródeł, poprawiła błędy. M.in. podała właściwe okoliczności śmierci: Taraszkiewicz został rozstrzelany 29 listopada 1938 r. (według oficjalnego świadectwa zgonu zmarł na serce 22 listopada 1941 r.). Usunęła także opinie i sformułowania, które nie wytrzymały próby czasu, albo były daniną na ołtarzu wymagań cenzuralnych.

J.T.